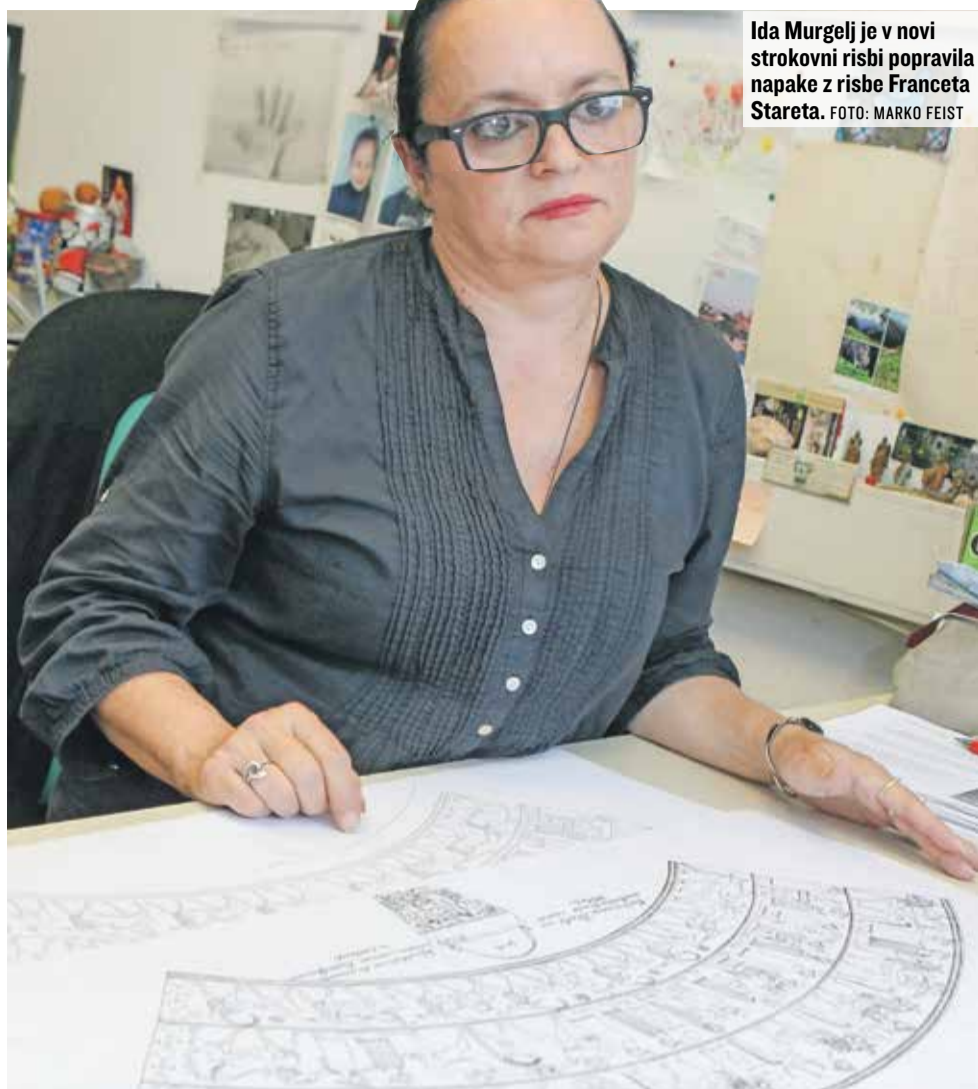

V Narodnem muzeju so leta 2017 izdelali novo risbo vaške situle. FOTO: MARKO FEIST

Ida Murgelj je v novi strokovni risbi popravila napake z risbe Franceta Stareta. FOTO: MARKO FEIST

Zamolčane skrivnosti vaške situle?

Vladislav Stres meni, da najdba pove več, kot je uradno znano
Original v muzeju razstavljen pod posebnim varnostnim režimom

Na napake je opozoril Vladislav Stres. FOTO: DEJAN JAVORNIK

Zgoraj slika plašča vaške situle iz 19. stoletja, v sredini dr. Franceta Stareta, spodaj nova in popravljena strokovna slika FOTO: MARKO FEIST

ALEKSANDER BRUDAR
aleksander.brudar@slovenskenovice.si

LJUBLJANA Vaška situla, ena izmed najznamenitejših najdb pri nas, med nekaterimi raziskovalci še danes žanje veliko zanimanja. Ne samo zaradi tega, ker situlska umetnost, kot na spletni strani pojasnjujejo v Narodnem muzeju Slovenije (NMS), pomeni vrhunec likovnega ustvarjanja železnodobnega človeka v naših krajih, ampak tudi zaradi interpretacije upodobitev, ki so na njej. V NMS poudarjajo, da je iz zaporedja prizorov razvidna idealizirana pripoved o pomembnih dejanjih in dogodkih iz življenja bojevnika, ki je bil verjetno vladar. In da je situla z Vač pomembno vladarsko znamenje železne dobe ter da so bile situle pivske posode, uporabljali pa so jih pri obrednih slavnih in simpozijih dogodkih ter v njih stregli pijačo. Da je treba uradno interpretacijo slikopisja na vaški situli nadgraditi oziroma ji dati večji pomen, je še danes prepričan Vladislav Stres, ki se med

drugim ukvarja z vizualno umetnostjo. Pojasni, da je na vrču Vače, kot meni, da bi bilo pravilneje reči tej pomembni najdbi, šest povezanih povedi in ne le tri, kot zatrjuje stroka. Prizori na treh pasovih se berejo najprej z desne proti levi (zgornji pas), nato pa oba naslednja pasova z leve proti desni. In kar je najpomembnejše, njegova odkritja povedi nadgrajujejo dozdajšnja interpretacija, ponekod pa jo celo spreminjajo. Kot primer navede bojevanje med vojščakoma. Prepričan je, da ne gre za bojevanje, ampak le za pomerjanje moči z utežmi. In sicer naj bi se pomerjala za naslov prvega mečevalca. Stresu je z raziskovanjem, kot pravi, uspelo razvozlati tudi sedemdnevni ritual knezov in vojvod na vaški situli. Že pred tremi leti, ko nas je seznanil z več napakami na do takrat veljavni strokovni sliki plašča situle (na to je opozoril tudi NMS in čez leto dni so tam s pomočjo Ide Murgelj naredili novo, popravljeno sliko), je poudaril, da gre v ozadju interpretacij za načrtno delovanje »elite«,

ki takšni pomembni zgodovinski najdbi ne želi pripisati tako velike vrednosti, kot jo v resnici ima. »Uradne razlage so površne, govorijo o rogatih živalih, kot da gre za preprosto kulturo preprostih ljudstev,« je menil in nadaljeval, da to nikakor ne drži. »Če bi bila to negativna kultura, je ne bi imeli na osebnih izkaznicah in grbih,« je še dodal.

Brez komentarja
In kaj pravi stroka? Doktor arheoloških znanosti Dragan Božič z inštituta za arheologijo pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU) odgovarja, da

če bi imele razprave gospoda Stresa o situlski umetnosti kakršno koli znanstveno vrednost, bi jih gotovo sprejeli v objavo v kateri od slovenskih ali tujih arheoloških revij. »Doslej se to še ni zgodilo,« pripomni. Trojni doktor znanosti Andrej Pleterski z istega inštituta nam je pojasnil, da se že desetletja ukvarja s prostorskimi ideogrami in se ne pogloblja v likovno simboliko predmetov oziroma samo izjemoma.

Glavna past pri njihovi razlagi je zamenjava soobličnih upodobitev s sopomenskimi. »Da pa to dvojje lahko razločimo,

moramo odlično poznati kontekst vsake upodobitve posebej, še posebno proces, v katerem je nastala. To je življenjsko delo,« poudari in doda, da Stresovih interpretacij zaradi tega ne more komentirati. »Vaška situla je seveda pomemben arheološki spomenik, ki ima pomen za poznavanje zgodovine danes slovenskega prostora. Slovenci kot socialno-politična tvorba smo se oblikovali mnogo pozneje, kot je bila narejena vaška situla. Ta na oblikovanje Slovencev ni imela nikakršnega vpliva. Kot ga ni imela paleolitska piščal iz Divjih bab, pa je vendarle izjemen arheološki predmet. Ima pa vaška situla vlogo v sodobni ikonografiji države Slovenije, kamor je vstopila v procesu hlastanja po slavni prednikih, tako kot domnevni karantanski kastrirani maček, ki ga nosijo nekateri pripadniki policije in vojske,« nam še razloži Pleterski. Obrnili smo se tudi na predstojnika oddelka za arheologijo na ljubljanski filozofski fakulteti doc. dr. Andreja Gasparija. Povedal je, da se je Stresu že zahvalil za osebno predstavitev proučevanja in posredovano korespondenco

in da »je očitno, da v skupno polje proučevanja arheoloških najdb vstopamo s povsem drugačnimi raziskovalnimi izhodišči in metodami, kar zelo oteži ali celo onemogoči argumentirano soočenje mnenj«. In da tako na njegove interpretacije nima komentarja. Meni, da je pomen vaške situle za zgodovino Slovencev izjemen, a izključno v delu, ko govorimo o prazgodovini in arheologiji mlajšega dela halštatskega obdobja na ozemlju Republike Slovenije ter historiatu arheoloških raziskav na Slovenskem. »Oboje ali posamezno je bilo, domnevam, tudi del utemeljitve in podlaga za uvrstitev situlskih motivov na osebne dokumente,« še sklene Gaspari. ■

Na ogled vedno original

V NMS pravijo, da strokovnega srečanja o interpretaciji podob na vaški situli, česar si želi Vladislav Stres, v bližnji prihodnosti ne načrtujejo. Pojasnijo, da je interpretacija zelo zahtevna, še posebno če jo poskušamo podkrepiti s stvarnimi arheološkimi dokazi. »Prizore si vsak lahko razlaga po svoje, a brez dokazov so to le bolj ali manj verjetne interpretacije,« pravijo in dodajajo, da bo v naslednji številki Arheološkega vestnika objavljen članek, ki bo podrobno obravnaval razlike v risbah plašča. Poudarijo še, da je in tudi vedno je bil v muzeju razstavljen original situle. »Zanj smo izdelali vitrino z ustrezno avtonomno klimo in posebnim varnostnim režimom,« še sklenejo.

Vladislav Stres kaže kipec, ki je del ene od podob z vaške situle. FOTO: ALEKSANDER BRUDAR

Na novi sliki je pri bojevniku (druga vrsta desno) narisana penis. FOTO: MARKO FEIST

DOPOLNITEV ČLANKA – ODGOVOR VLADISLAVA STRESA

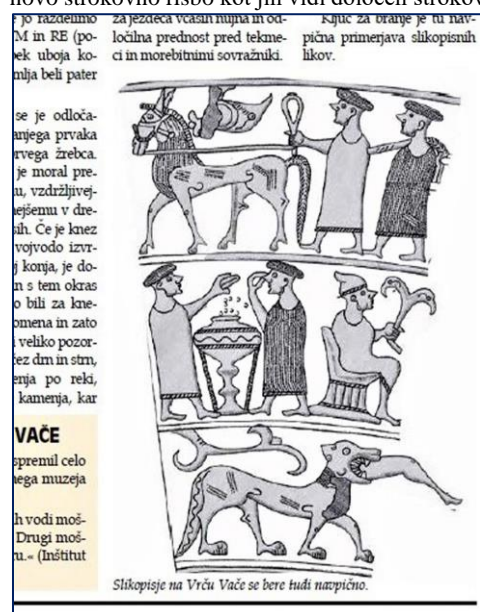
6.1.2020 Slovenske novice objavijo članek - ZAMOLČANE SKRIVNOSTI VAŠKE SITULE:

Šele sedaj - dve leti po objavi, NMS v članku napoveduje objavo razlik med staro strokovno risbo ter novo. Namesto da bi na svojem spletu... objavili razlike med novo in staro strokovno risbo ob izdaji nove, so obljubili ravno po intervjuju novinarja novic - Brudarja z vodstvom NMS. Čudež!

Tudi nova strokovna risba je bila objavljena na spletnih straneh NMS v e. obliki takoj po tem, ko je Slovenska Matica ponudila prostor za izmenjavo mnenj pa sem ponovno opozarjal, da je še vedno ni na spletu NMS posvečenem Vrču / Situli z Vač (leto in pol po objavi nove risbe), ampak tam še vedno kraljuje stara strokovna risba... Čudež?

Peter Turk / NMS: »Prizore si vsak lahko razlaga po svoje, a brez dokazov so to le bolj ali manj verjetne interpretacije. V naslednji številki Arheološkega vestnika bo objavljen članek, ki bo podrobno obravnaval razlike v risbah plašča... Strokovnega srečanja o interpretaciji podob na vaški situli, česar si želi Vladislav Stres, v bližnji prihodnosti ne načrtujemo.«

Več kot dve leti po objavi nove strokovne risbe smo izvedeli da bomo nekoč v prihodnosti izvedeli za razlike med staro in novo strokovno risbo kot jih vidi določen strokovnjak. Analizo razlik naj bi objavili v Arheološkem vestniku, ozko

strokovnem časopisu, ki je javnosti povsem neznan, izide pa samo enkrat letno. S tem si zadolženi za slovensko kulturno dediščino kupujejo čas in nebranstvo. Rogaška/Steklarna Nova pa še vedno izdeluje replike iz stekla na podlagi stare strokovne risbe s polno napakami, Tudi tista v Vačah je taka. Večina novih učbenikov zadnjih dveh let pa so z njo opremljeni. Če so interpretacije bolj ali manj verjetne je prav, da se pogovorimo in izmenjamo ideje, dokazni material. Ne, ZAROTA MOLKA! Ni čudež, če pogledamo kaj se dogaja ob spreminjanju civilizacijsko prevladujočih kod razmišljanja.

To da se slikopisje Vaške situle / Vrču Vače bere tudi od zgoraj navzdol, podobno kot hieroglifi, ne zanima nikogar. Tudi objave v časopisu Misteriji, ki jih je bilo do sedaj 7, so v članku zamolčane, kot da Misteriji ne morejo objavljati verodostojnih člankov.

ONEMOGOČANJA PREVERBE INFORMACIJ NEKOČ IN DANES

Druge kode razmišljanja kot so bile uradno »požegnane« je imel tudi **Giordano Bruno**. A mislite da so mu kaj želeli objaviti, skoraj NIHČE, saj so se pri tem sodelujoči IZPOSTAVILI...

Giordano Bruno je bil zagovornik heliocentrične teorije Nikolaja Kopernika, da se Zemlja vrti okoli Sonca, zagovornik teorije o obstoju več svetov, da so zvezde na nebu sonca, okoli katerih so planeti ter da je vesolje nekako neskončno. Oprekal je tudi cerkvenim naukom in za Jezusa trdil, da je bil v resnici mag, dvomil je tudi o dejanskem Marijinem devištvu. Svet je enačil z Bogom. Oblastniki - Katoliška cerkev so ga razglasili za krivoverca in ga po par letih »sojenja« zažgali na grmadi. Leta 2000 je Vatikan z besedami obžaloval nekatere postopke med sojenjem in njegovo smrt, ni ga pa oprostil krivoverstva. Zanimivo, skoraj v vsem imam zelo podobno teorijo. In moram molčati. Kako podobno - enako.

p.s.:

Več o raziskavah Vladislava Stresa na spletni povezavi: bit.ly/2XJQ5Bd

Vladislav Stres